

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е № 4

София, 7 април 2026 г.

(обн. ДВ, бр. 36 от 17 април 2026 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Павлина Панова

Членове: Надежда Джелепова

Атанас Семов

Красимир Влахов

Янаки Стоилов

Соня Янкулова

Борислав Белазелков

Десислава Атанасова

Галина Тонева

Сашо Пенев

Невин Фети

Орлин Колев

при участието на секретар-протоколита Мариана Малканова разгледа в закрито заседание на 07.04.2026 г. конституционно дело №6/2026 г., докладвано от съдия Десислава Атанасова.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България във фазата на произнасяне по допустимост на искането по реда на чл. 19, ал. 1 от Закона за Конституционен съд (ЗКС).

Делото е образувано на 23.03.2026 г. по искане на 16-и състав на Софийския градски съд във връзка с разглежданото от него наказателно дело от общ характер №7982/2025 г. за установяване на „несъвместимост“ между чл. 27, ал. 2, чл. 38, ал. 2, т. 2, както и думите „не изтърпяват наказание лишаване от свобода“ в чл. 350, ал. 1 и 2, чл. 351, ал. 1 и 2, чл.

396, ал. 1 и 2, чл. 397, ал. 1 и 2 от Изборния кодекс (обн. ДВ, бр. 19 от 2014 г., посл. изм. бр. 23 от 2026 г.; ИК) и чл. 5, ал. 4 във връзка с ал. 2, чл. 10, чл. 31, ал. 5, чл. 56, чл. 57, ал. 1 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

Вносителят излага следните съображения:

В рамките на наказателно производство от общ характер за престъпление по чл. 343, ал. 2, б. б) във връзка с ал. 1, б. в), във връзка с чл. 342, ал. 1, предл. 3 от Наказателния кодекс (обн. ДВ, бр. 26 от 1968 г., посл. изм. и доп. бр. 32 от 2026 г.; НК) след проведени съдебно следствие, съдебни прения и след като е изслушана последната дума на подсъдимия, при оттегляне на тайно съвещание, сезирацията състав достига до извода, че подсъдимият „следва да бъде признат за виновен, като му се определи наказание от шест години и осем месеца „лишаване от свобода“, което да изгърпи при строг режим“. За състава „възниква въпросът за конституционносъобразността на отнемането на избирателни права в случай на постановяването на присъда с наложено наказание „лишаване от свобода“.

Вносителят сочи, че „автоматичното отнемане на избирателни права по силата на закон, без възможност съдът да извърши преценка дали това отнемане се налага изцяло или частично, за целия срок на наказанието или за част от него, или пък въобще не се налага, противоречи на Конституцията“.

Излага мотиви за противоречие „с чл. 10 от Конституцията, който установява „общо, равно и пряко избирателно право“, и с чл. 42, ал. 1 от Конституцията, който установява активно избирателно право на всички граждани“. Соци противоречие с чл. 57, ал. 1 от Конституцията „съобразно който избирателното право, доколкото представлява основно право, е неотменимо“.

Сезирацията съд поддържа противоречие с чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията, доколкото отнемането на изборителното право „в активното и пасивното му проявление“ се реализира по „автоматичен начин, след привеждане в изпълнение на наказанието „лишаване от свобода“ без възможност осъденото лице да разполага с „правни средства за защита против него“.

Вносителят посочва противоречие с чл. 31, ал. 5 от Конституцията, „доколкото присъдата, с която се налага наказание „лишаване от свобода“, не постановява отнемане на изборителни права“, а отнемането е резултат на прякото действие на оспорените законови разпоредби, които отчитат фактическо обстоятелство (започване на изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“). Поддържа, че именно поради автоматизма на отнемането на изборителни права при постановяването на присъда с налагането на наказание „лишаване от свобода“ се стига до извода, че искането касае приложимо право.

Според вносителя на искането разпоредбите на чл. 42, ал. 1 от Конституцията в частта „изтърпяващите наказание лишаване от свобода“ и на чл. 65, ал. 1 и чл. 93, ал. 2 от Конституцията в частта „не изтърпява наказание лишаване от свобода“, в случай че се тълкуват „буквално и изолирано“, неприложимостта им е „несъмнен[а] на основание чл. 5, ал. 4 във вр. с ал. 2 от Конституцията – доколкото противоречат на чл. 3 от Протокол №1 към ЕКПЧ“.

Прави извод, че „правото на Съюза не регулира поставеният в настоящото искане правен проблем [...] относно конкретното настоящо дело – което поначало не засяга правен проблем попадащ в приложното му поле – а именно носене на наказателна отговорност при пътно-транспортно произшествие“.

По изложените съображения вносителят иска „установяването на несъвместимост“ на чл. 27, ал. 2, чл. 38, ал. 2, т. 2, както и думите „не изтърпяват наказание лишаване от свобода“ в чл. 350, ал. 1 и 2, чл. 351, ал. 1 и 2, чл. 396, ал. 1 и 2, чл. 397, ал. 1 и 2 ИК.

Конституционният съд, за да се произнесе по допустимостта на искането, съобрази следното:

Искането е направено от субект на инициатива съгласно чл. 150, ал. 2 от Конституцията – съд (съдебен състав), във връзка с разглеждано от него конкретно дело.

Предмет на искането е обявяване на противоконституционност на закон – разпоредби от ИК, което е в компетентността на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2, предл. първо от Конституцията.

Конституционният съд не се е произнасял с решение или с определение за недопустимост по предходно искане със същия предмет, поради което не е налице отрицателната процесуална предпоставка по чл. 21, ал. 6 ЗКС.

По смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията законовата разпоредба, чието съответствие с Конституцията се оспорва от сезиращ съд (съдебен състав), трябва да е приложима по конкретно дело, висящо пред него, и без отговора на поставения пред Конституционния съд въпрос сезиращият съд да не е в състояние да осъществи конституциосъобразно правосъдната си функция (Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г.).

Конституционният съд е последователен в разбирането, че „въпросът за конституциосъобразността на приложимия по висящото дело закон, независимо от модела на конституционно правосъдие, винаги има преюдициален характер – такъв въпрос не би имало мотив да се поставя и решава, ако отговорът на същия няма да има ефект за разрешаването на правния спор, по повод на който е сезиран Конституционният съд – това

противоречи преди всичко на здравия разум, на процесуалната икономия и което е по-съществено, на смисъла и предназначението на конституционното правосъдие да осигури върховенството на Конституцията“ (Тълкувателно решение №3/2020 г. по к.д. №5/2019 г. и впоследствие в Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г., Определение №3/2024 г. по к.д. №6/2024 г.).

В Определение №6/2024 г. по к.д. №19/2024 г. Съдът е посочил: „Задължително условие за допустимост на искане, основано на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, е оспорената пред Конституционния съд разпоредба от закон да е от значение за изхода на конкретното съдебно производство, т.е. за разрешаване на конкретния правен спор/дело“. Съдът е изяснил и какво следва да се разбира под „приложим закон“: всяка законова разпоредба, която е действаща и обективно годна за прилагане като източник на право по конкретното дело, по което съдът, сезиращ конституционната юрисдикция, трябва да се произнесе. Произнасянето на конституционната юрисдикция има смисъл само ако може да бъде взето предвид от сезиралата го юрисдикция, поради което съдебен състав би могъл да поиска установяване на противоконституционност само на разпоредба от закон, която има пряко отношение към предмета на разглеждания от него спор (Определение от 29.03.2014 г. по к.д. №4/2014 г.; Определение №5/2022 г. по к.д. №12/2022 г. и посочените актове в Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г.).

Конституционният съд подчертава, че преценката на сезирация по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията съд относно приложимото право е в обхвата на отсъждане от Конституционния съд, доколкото пряко се отнася към решаването на преюдициалния въпрос за неговата юрисдикция (Определение №2/2021 г. по к.д. №15/2021 г.).

Задължение на сезирация съд е първи да обоснове, че поставеният въпрос е от значение за решаване на конкретното дело, и да определи приложимото право (Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г.).

В рамките на настоящото производство сезирането е обосновано с наличието на пряка и непосредствена връзка между постановяването на присъдата с налагане на наказание „лишаване от свобода“ и „автоматичното“ отнемане на избирателни права, което предвиждат оспорените разпоредби от Изборния кодекс. В своето искане сезирацият състав акцентира, че преценката за лишаване от избирателни права е извън правомощията на съда по конкретното дело, който „единствено определя наказанието „лишаване от свобода“ – но не постановява никакъв съдебен акт относно отнемане на избирателни права“.

Основанието за отправяне на искане по чл. 150, ал. 2 от Конституцията е необходимостта сезирацият съдебен състав да бъде подпомогнат за ефективно и конституционносъобразно решаване на конкретно съдебно дело. В рамките на предвиденото в чл. 150, ал. 2 производство между конкретното съдебно дело и законовата разпоредба, чиято конституционносъобразност се оспорва, трябва да има такава връзка, че без произнасяне на Конституционния съд да е невъзможно той да осъществи конституционносъобразно правосъдната си функция.

В конкретния случай за оспорените законови разпоредби на Изборния кодекс и производството пред сезирация съд за престъпление по чл. 343, ал. 2, б. б) във връзка с ал. 1, б. в), във връзка с чл. 342, ал. 1, предл. 3 НК такава връзка не е налице – каквото е изискването на чл. 150, ал. 2 от Конституцията.

Сезирацият състав не само няма необходимост да бъде подпомогнат за конституционносъобразното решаване на висящото пред него дело, нещо повече – той вече е формирал становище по въпроси, които съдът решава

при постановяване на присъдата съгласно разпоредбата на чл. 301 от Наказателно-процесуалния кодекс – видът и размерът на определеното наказание „шест години и осем месеца „лишаване от свобода“, което да [се] изтърпи при строг режим“. Съдопроизводството не е приключило поради неподписването и необявяването на вече определената „присъда“. В този смисъл твърдението, че оспорените разпоредби от ИК представляват приложимо право, не намира основание във фактическата обстановка по „главното дело“. Нещо повече – самият състав, очертавайки предмета на делото, посочва, че „в нито един момент от развитието на наказателния процес това отнемане на избирателни права не е предмет на делото. То не се обсъжда от страните, не се постановява от съда, не подлежи на последващ съдебен контрол“.

Не са приложимо право разпоредби, в рамките на чийто обхват не попада предметът на делото.

Относно доводите за противоречие на разпоредбата на чл. 42, ал. 1 от Конституцията с Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (обн. ДВ, бр. 80 от 1992 г., посл. изм. и доп. с Протокол №14, ДВ, бр. 38 от 2010 г.), установени в практиката на Европейския съд по правата на човека, Конституционният съд подчертава, че вече се е произнасял, че „[к]онституционноправен способ за преодоляване на евентуално противоречие между конституционна разпоредба и разпоредба от един ратифициран, обнародван и влязъл в сила международен договор, който става част от обективното право на страната, е изменение на Конституцията по установения за това ред. Преодоляването на „недостатъците“ в разпоредбата на чл. 42, ал. 1 от Конституцията, установени в практиката на ЕСПЧ, не може да бъде осъществено от Конституционния съд“ (Определение №8/2022 г. по к.д. №15/2022 г.).

Наред с изложеното Конституционния съд констатира, че съдебният първоинстанционен състав е постановил спиране на производството по делото в противоречие с чл. 150, ал. 2 от Конституцията – по конкретното дело наказателното производство е триинстанционно, а той действа като първоинстанционен съд.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

О П Р Е Д Е Л И:

ОТКЛОНЯВА искането на 16-и състав на Софийския градски съд за установяване на противоконституционност на чл. 27, ал. 2, чл. 38, ал. 2, т. 2 и на думите „не изтърпяват наказание лишаване от свобода“ в чл. 350, ал. 1 и 2, чл. 351, ал. 1 и 2, чл. 396, ал. 1 и 2, чл. 397, ал. 1 и 2 от Изборния кодекс (обн. ДВ, бр. 19 от 2014 г., посл. изм. бр. 23 от 2026 г.).

ПРЕКРАТЯВА производството по делото.

ВРЪЩА искането на подателя заедно с препис от определението.

Председател: Павлина Панова